

Ганс-Йоахім Ган

Від фронту до Сіону – перспективи сприйняття єврейством Першої Світової війни у Східній Європі

Досвід Першої світової війни закарбувався в пам'яті цілого покоління єврейських авторів як особлива біографічна подія. Цей досвід пережитого сприяв особливо у Східній Європі поживленню дебатів про культурний і національний ренесанс єврейства: йшлося про сіоністський проект створення нової єврейської спільноти, започаткований ще біля 1900 р. Так, Густав Вітковскі в заключному пасажі однієї з праць про сіонізм, написаній під час Першої світової війни ще „на полі“, ставить його завданням „відокремлення від Західного світу за будь-яку ціну“ (Gustav Witkowsky, *Der Prophetismus als kulturgeschichtliches Problem*, in: *Der jüdische Wille. Zeitschrift des Kartells Jüdischer Verbindungen* 1 [1918] 2, [Густав Вітковскі, «Профетизм як культурно-історична проблема», *Єврейська воля. Журнал картелю єврейських організацій*]). Однак розчарування у європейських країнах – учасницях війни далеко не завжди вело до вимоги створення єврейської домівки у Палестині. Так, Натан Бірнбаум у 1915 р. хоч і висловлював в одній з публікацій сподівання на виникнення єврейської нації унаслідок воєнних подій, однак пов'язував це передусім з гарантованим статусом єврейської меншини у Східній та Центральній Європі. Біньямін Зегель натомість констатував того ж року в своєму розлогіму есе збезлюднення Галичини після російської окупації, наголошуючи на особливості єврейської перспективи, але не висував при цьому чітких вимог культурного єврейського відродження чи національного об'єднання. У доповіді на основі різних вибраних джерел показано й проаналізовано точки зору євреїв на Першу світову війну в Східній Європі, при цьому специфічним фокусом дослідження є національне становлення, культурна належність та утворення єврейських спільнот. При цьому представлено тезу про те, що воєнний досвід, виражений безпосередньо у листах, щоденниках та публіцистичних текстах, вирішальним чином вплинув на сіоністський дискурс.